

Burcu Kösem
EKONOMİ - FİNANS - SEKTÖR
PROFESYONELİ

HAFTALIK EKONOMİ BÜLTENİ

22 Eylül / 2023

Bu rapor; Dünya ve Türkiye ekonomisindeki güncel gelişmeleri, güvenilir kaynaklardan elde edilen veriler ile yansıtmaaya yönelik olarak, hazırlanmıştır. Herhangi bir yatırım tavsiyesi içermez.

BM Genel Kurulunda Cumhurbaşkanımızın mesajı

- ❑ Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 19 eylülde New York'ta Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu'na hitap etti. Erdoğan'ın Kurul'daki 13. konuşmasında "Dünya beşten büyüktür" mesajını tekrarladı ve Azerbaycan dahil birçok başlıkta Türkiye'nin duruşunu dile getirdi.
- ❑ Erdoğan, "Dünyadaki tüm kökenleri, inançları, kültürleri temsil yeteneğine sahip bir küresel yönetim mimarisi inşa etmeliyiz." şeklinde konuştu.
- ❑ Cumhurbaşkanı, Suriye'den Doğu Akdeniz'e, Filistin sorununa, Suriye'deki PKK varlığına, Kuran yakma eylemlerine, Ukrayna'ya ve AB ile ilişkilere kadar birçok başlıkta değerlendirmeler yaptı.
- ❑ Erdoğan ilk kez 2005'te Türkiye Başbakanı olarak Kurul'a hitap etmiş; 2007, 2009 ve 2011 yıllarındaki toplantılara da aynı sıfatla katılmış; 12. Cumhurbaşkanı seçildiği 2014 yılından itibaren de aralıksız bu toplantılarda konuşma yapmıştı.
- ❑ BM, İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesi sonrası 1945 yılında uluslararası barışı korumak amacıyla Türkiye dahil 51 ülke tarafından kuruldu.
- ❑ Halen örgütün tam üye sayısı 193. Vatikan ve Filistin'in de BM'de özel statüleri var. BM'nin en yeni üyesi ise 2011'de örgüte katılan Güney Sudan.
- ❑ Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Çin Devlet Başkanı Şi Cinping ve Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ve İngiltere Başbakanı Rishi Sunak bu yıl BM Genel Kurulu'na katılmadı.
- ❑ Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, katıldığı BM 78. Genel Kurulu'nda devlet başkanları ve liderlere 'Aynı Coğrafyada Barış İçinde Farklı İnanış Ortak Anlayış' ile 'BM Reformu: Uluslararası İş Birliğine Yeni Bir Yaklaşım' kitaplarını takdim etti.
- ❑ Geçen yılki BM Genel Kurulu için hazırlanan ve Türkiye'nin BM reformuna ilişkin tezlerini ortaya koyan "BM Reformu: Uluslararası İş Birliğine Yeni Bir Yaklaşım" kitabı "Neden BM Reformu Yapılmalı?", "Uluslararası Barış Alanında Birleşmiş Milletlerin Önemi, Barış Gücü ve İnsanlığın Sorunları", "BM Reform Gerekçeleri ve Önerileri" olmak üzere 3 bölümden oluşuyor.

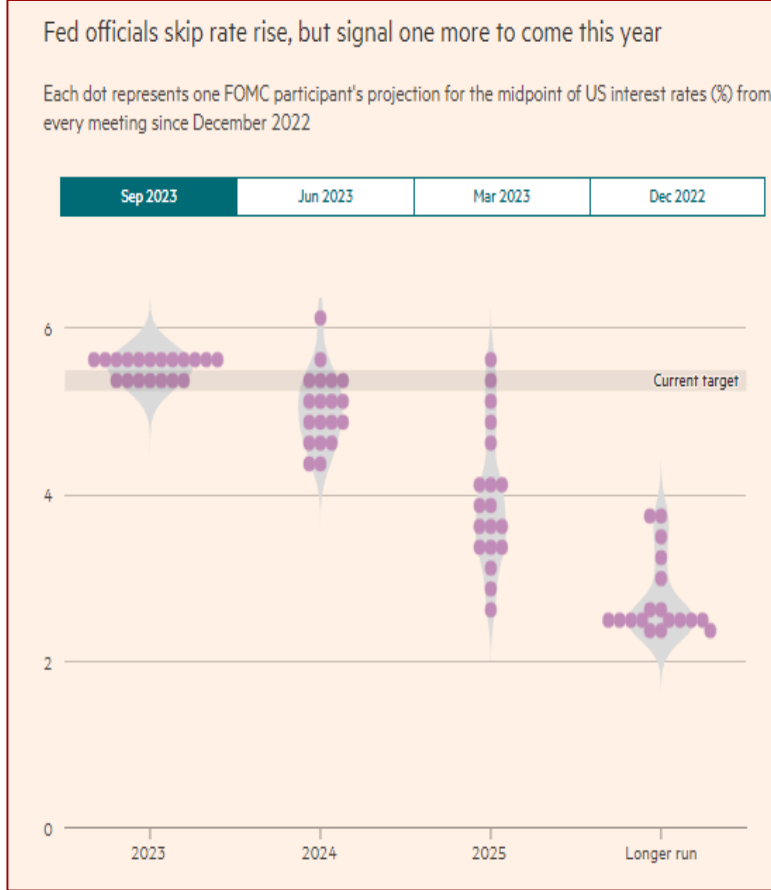
Cumhurbaşkanı ile Elon Musk'ın görüşmesi

- ❑ Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu toplantıları için gittiği ABD'nin New York kentinde, Türkiye'nde Tesla ile SpaceX'in kurucusu ve CEO'su Amerikalı iş insanı Elon Musk ile görüştü. Erdoğan, Musk'ı, 27 Eylül-1 Ekim tarihleri arasında İzmir'de Çiğli Havalimanı'nda düzenlenecek Teknofest'e davet etti.
- ❑ İletişim Başkanlığı'nda yapılan açıklamaya göre Erdoğan, kabul ettiği Musk'a, Türkiye'nin teknoloji alanındaki atılımlarından, Dijital Türkiye Vizyonu ve Ulusal Yapay Zeka Stratejisi'nden bahsetti. Erdoğan, Türkiye'nin uzay programı kapsamında atılan ve atılacak adımlarda SpaceX ile işbirliği imkanlarının doğabileceğini belirtti.
- ❑ Bu talebe çok geçmeden Musk tarafından bir girişimde bulunuldu: Ulaştırma ve Altyapı Bakan Yardımcısı Ömer Fatih Sayan, Elon Musk'ın şirketi Starlink'in Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na (BTK) resmi başvurusuna ilişkin açıklama yaptı.
- ❑ Sayan, "Alçak yörünge uydu hizmeti sunan Starlink, ülkemizde de faaliyette bulunmak istediklerine dair taleplerini iletmişlerdi. Bu taleplerine istinaden, bugün Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumumuzda SpaceX yetkilileri ile verimli bir toplantı gerçekleştirdik. Toplantı neticesinde; 25 Eylül 2023 Pazartesi günü uydu hizmetleriyle ilgili paydaşlarımız başta olmak üzere tüm haberleşme sektörümüz ve kamuoyu görüşlerini alacağız." dedi.
- ❑ Erdoğan ayrıca, TOGG'la birlikte Tesla'nın da Türkiye pazarına girdiğini hatırlatarak Musk'a, elektrikli araç şirketinin yedinci fabrikasını Türkiye'de kurması çağrısı yaptı.
- ❑ Tesla'nın Shangay ve Berlin ABD dışı olmak üzere toplamda beş fabrikası var. Shangay'da bir fabrika daha açacak olup, yedinci fabrikayı Meksika'da kuracağına dair açıklama da yapmıştı.
- ❑ Tesla hisseleri bu yıl şu ana kadar yüzde 123 değer kazandı. Şirket Cumartesi günü, 5 milyonuncu otomobilini ürettiğini açıkladı.
- ❑ Şirketin kurucusu ve CEO'su Elon Musk, 2022'de de Twitter'ı 44 milyar dolara satın almış ve adını da X olarak değiştirmişti.

Musk'ın dünya liderlerince popüler bulunması Biden'ı kızdırıyor!

- ❑ Son zamanlarda ABD'yi ziyaret eden bir dizi dünya lideri, Beyaz Saray tarafından davet edilenler de dahil, programlarına Tesla, Space X ve X'in sahibi Elon Musk ile görüşmeyi de ekliyorlar.
- ❑ Bu yıl Fransa, İtalya, Hindistan, Güney Kore liderleriyle görüştü, son bir hafta içerisinde bu listeye Türkiye ve İsrail liderleri de eklendi.
- ❑ Bazı dünya liderleri, elektrikli otomobil Tesla'nın yeni bir fabrikasının ülkelerinde kurulmasını kimi de SpaceX Starlink uydusunun internet hizmetleri için altyapı yatırımlarını gündeme getiriyor.
- ❑ Ancak Elon Musk, dünyanın en zengin insanı olmanın yanı sıra aynı zamanda dünya siyasetini farklı bir bakış açısı ile değerlendirebilme perspektifi ve özgüvenine de sahip...
- ❑ Örnek vermek gerekirse Tayvan'ı Çin'in Hawai'si olarak tanımlamaktan çekinmeyen yeri geldiğinde uydusunun bir savaş aracı olarak kullanılmasına karşı çıkabilen birisi...
- ❑ Bu nedenle de ABD'deki rakiplerinden kolaylıkla ayrışabiliyor. Aynı zamanda yaşam biçiminin de sade ve tüketimden uzak olması onu pek çok Batılı zihniyetin dışında bir yere koyuyor.
- ❑ Kendisinin teknoloji tabanlı girişimlerinin eşsiz olması bir tarafa eski adı Twitter olan X platformunu da satın alarak, yönetimini Batı hegemonyası dışına taşıması, çok fazla eleştiri almasını da beraberinde getirdi. Ancak o, platformun her ülkenin kendi kuralları dahilinde yürütülmesinden yana... Bu tutum, ABD başkanı Biden tarafından hiç hoş karşılanmıyor; geçtiğimiz yıl bir konuşmasında elektrikli arabaları sayarken, Tesla'nın adını belirtmemesi Musk'ın kendisine kokuşmuş çorap benzetmesini yapmasını beraberinde getirmişti.
- ❑ Her şey bir tarafa dünya, böylesine yüksek zekalı beyinlerin aykırı ancak göreceli Batı hegemonyasından uzak görüşlerine ihtiyaç duyuyor.
- ❑ Bir ülkede gerçek manada farklı bir şeyler söyleyebilen entelektüel zihinlerin varlığı, o ülkenin tabanındaki beyinleri de geliştirir ki bu, dünya vatandaşlığından söz edilen kürede hepimiz için geçerlidir.

Fed, şahin tahminlerle beklentiyi kırmaya çalıştı

- ❑ Merkez bankaları haftasının ilk kararı hafta ortasında ABD merkez bankası Fed'den geldi. Beklenti dahilinde faizi sabit tutan banka, tahmin aralığını ise beklentiyi kırmak için hayli yüksek tuttu.
- ❑ Federal Açık Piyasa Komitesi, son iki günlük toplantısının ardından faiz artırımına karşı çıktı ve oybirliğiyle federal fon oranının yüzde 5,25 ile yüzde 5,5 arasında tutulması yönünde oy kullandı. Bu durum, bankanın enflasyonla mücadelenin son aşamalarında daha dikkatli hareket etme stratejisiyle de uyumluydu .
- ❑ Fed , Mart 2022'den bu yana, beklenenden çok daha ısrarcı olan fiyat baskılarına karşı mücadelede, tüketici ve iş dünyasının talebini bastırmak için onlarca yılın en agresif kampanyalarından birini yürütüyor.
- ❑ Komite yaptığı açıklamada, ekonomik aktivitenin "sağlam bir hızla" genişlediğini ve istihdam artışlarının daha yavaş olsa da "güçlü" olduğunu belirterek, "enflasyon risklerine karşı son derece dikkatli" olmaya devam ettiğini belirtti.
- ❑ İki yıllık Hazine getirisi, ABD merkez bankasının şahin tahminlerinin ardından 2006'dan bu yana en yüksek seviyesine ulaşırken, 10 yıllık ABD tahvili 4,5'lara yükseldi. Bu da yoğun bir tahvil satışını beraberinde getirdi.

İngiltere ve Japonya merkez bankaları da sabitte kaldı

- ❑ İngiltere Merkez Bankası, düşen enflasyon ve artan resesyon korkuları arasında otuz yılı aşkın bir süredir uygulanan en agresif sıkılaştırma döngüsünü sona erdirdi. Politika faizini yüzde 5,25'te tuttu.
- ❑ Para Politikası Kurulu'nun beş üyesi faiz oranlarının değiştirilmemesi yönünde oy kullanırken, dört üye ise yüzde 5,5'e yükseltilmesini istedi. Oy hakkına sahip olan Başkan Andrew Bailey ise faizleri sabit tutmayı tercih etti.
- ❑ Ülkede faizin yüzde 0,1 olduğu Aralık 2021'de başlayan sıkılaştırma döngüsünde politika faizi art arda 14 kez artırılmıştı.
- ❑ Bununla birlikte BOE, politikanın sadece duraksamada olduğunu ve yüzde 2'lik hedefin oldukça üzerinde seyreden enflasyonun beklendiği gibi düşmemesi halinde müdahale edeceğinin sinyalini verdi. Banka, tüketici fiyatları enflasyonunun 2025 yılının ikinci çeyreğinde hedefe ulaşacağını tahmin ediyor.
- ❑ Japonya Merkez Bankası, son para politikası toplantısının ardından gösterge borç verme faiz oranında ve getiri eğrisi kontrol politikasında herhangi bir değişiklik yapmadı.
- ❑ Merkez bankası faiz oranlarını yüzde -0,1'de tuttu ve 10 yıllık Japon devlet tahvili getirisini sıfır civarında sınırladı.
- ❑ Temmuz ayındaki son politika toplantısında Japonya Merkez Bankası, uzun vadeli faiz oranlarının artan enflasyonla daha uyumlu hareket etmesine izin vermek için getiri eğrisi kontrolünü gevşetmişti. Bu, Ueda'nın Nisan ayında göreve gelmesinden bu yana ilk politika değişikliği idi.

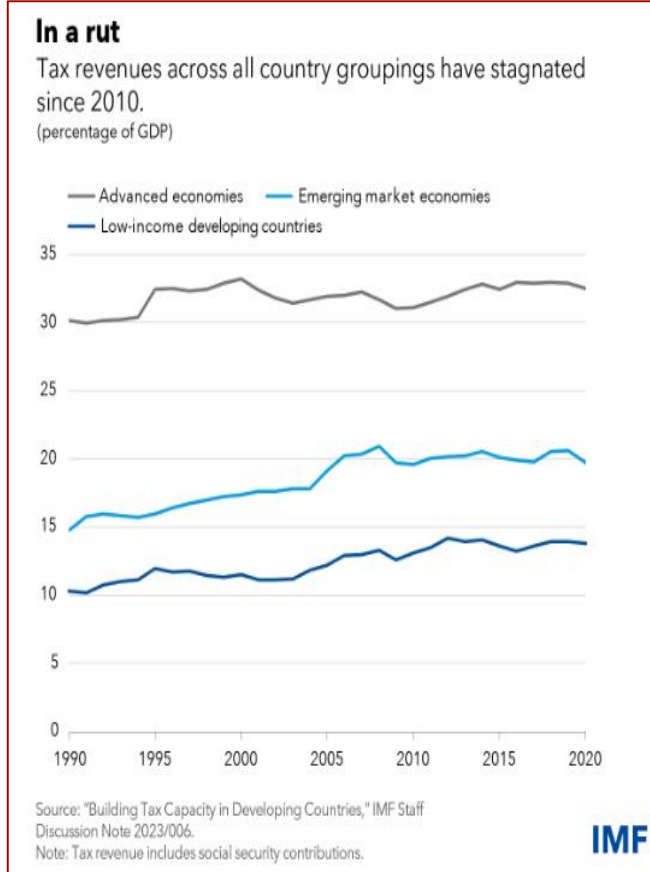
TCMB'den dördüncü sıkılaştırma adımı geldi

- ❑ Bu hafta gerçekleşen TCMB PPK kararı, yurtdışında yatırımcılarla yoğun görüşme takvimi nedeniyle ayrı bir anlam taşıyordu. Tahminler 250 bp'dan 1000 bp'a kadar oldukça geniş bir bant aralığında yer alırken; AA ve Reuters anketlerinde medyan beklenti 500 bp olarak oluşmuştu.
- ❑ 500 bp artış yapılarak, yüzde 30'a çıkarılan politika faizi, borsa ve kurda yükseliş eğilimini beraberinde getirdi.
- ❑ Merkez Bankası'nın karar metninde, dezenflasyonun en kısa sürede tesisi, enflasyon beklentilerinin çıpalandırılması ve fiyatlama davranışlarındaki bozulmanın kontrol altına alınması için parasal sıkılaştırma sürecinin devamına karar verildiğinin altı çizildi.
- ❑ Aynı zamanda, ağustos ve temmuz aylarında enflasyonun öngörülenin üzerinde gerçekleştiğine vurgu yapılırken; petrol fiyatlarındaki yükselişin yarattığı risk ile vergi artışlarının aylık enflasyona önemli ölçüde yansıtıldığının altı çizildi.
- ❑ Yorumlarda genel eğilim sıkılaştırmanın devamının memnuniyet verici olduğu yönünde oldu. Ancak kimi uzmanlar yapılan artış tutarını yeterli bulurken, kimiye düşük buldu. Burada temel nokta yapılan artışın miktarının enflasyonun kontrolünü sağlamadaki hız ve derecesiydi. Yorumlardan bazıları:
 - ❑ Bilkent Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hakan Kara: TCMB'nin aldığı karar doğru yönde atılmış bir adım. Ben enflasyona dair biraz daha karamsarım. Enflasyon ataletini kırmak ve beklentileri düzeltmek için daha hızlı hareket edilmesi gerektiğini düşünüyorum.
 - ❑ Ekonomist İnanç Sözer: TCMB beklentilere paralel olarak politika faizini yüzde 25'ten yüzde 30'a yükseltirken, enflasyonla mücadelede kararlı olduğu vurgusunu yenileyerek önümüzdeki ay da faiz artırımına devam edeceğinin sinyalini verdi.
 - ❑ Deniz Yatırım Yatırım Strateji ve Araştırma Bölüm Müdürü Orkun Gödek: Ağustos ayındaki sürprizin ardından Merkez Bankası'nın piyasa konsensüsü paralelinde hareket etmesini iletişim açısından doğru buluyoruz.

TCMB'nin liraya yönelik adımları sürdü

- ❑ Politika faiz kararı, açıklanmadan önce, haftanın ilk günü; Merkez Bankası'nın Türk lirasını tasarruf ve yatırım aracı olarak destekleyen yeni adımlarıyla başladı.
- ❑ Merkez Bankası, yerel para TL'yi güçlendirmeye yönelik olarak hem standart TL mevduatı destekleyen hem de kur korumalı hesaplardan standart TL mevduata geçişi özendiren yeni adımlar attı.
- ❑ TCMB'nin bankalara gönderdiği uygulama talimatına göre, (gerçek kişiler için) TL payı artış hedefi yükseltildi.
- ❑ TCMB, ağustos ayında menkul kıymet ve zorunlu karşılık uygulamalarında kur korumalı hesapların TL mevduata dahil olduğu TL payı rasyosunu yürürlükten kaldırmış, yerine kur korumalı hesapları TL mevduat olarak dikkate almayan ve standart yerel para olan TL mevduatın toplam mevduat içindeki payını artırmayı hedefleyen yeni bir TL payı rasyosu getirmişti.
- ❑ TL'ye geçişlerin hızlandığını gösteren veriler doğrultusunda gerçek kişiler için aylık yüzde 2 olarak belirlenen TL payı artış hedefi, yüzde 2,5'e yükseltildi.
- ❑ Ağustos ayında menkul kıymet ve zorunlu karşılık uygulamalarında yürürlükten kaldırılan eski TL payı rasyosuna göre komisyon uygulaması da sona erdirildi. Komisyon uygulamasında, TL'ye geçiş ve yenileme oranları belirleyici olacak.
- ❑ İhracat, yatırım ve KOBİ kredilerinde 50 bin TL'nin üzerinde kredi kullanılması durumunda kredinin belirlenen harcama alanlarında kullanıldığının belgelenmesi gerekiyor, aksi takdirde bankalar kredinin yüzde 30'u oranında menkul kıymet tesis ediyor ve bu krediler kredi büyümesi sınırına dahil oluyor. Kredi akışını rahatlatmak amacıyla bu krediler için fatura muafiyet sınırı 250 bin TL'ye yükseltildi.

Haftanın grafiği-Kalkınmada vergi potansiyeli

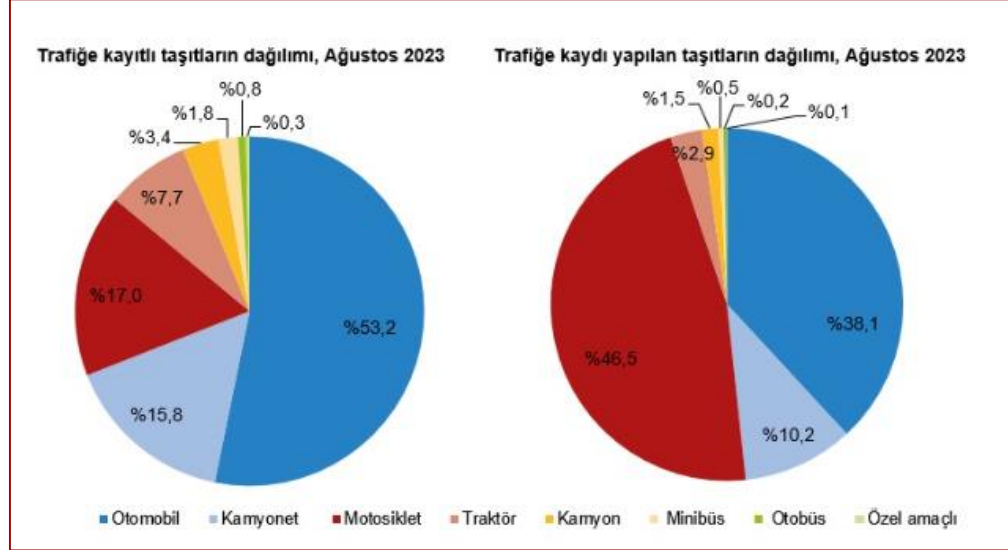
- ❑ Yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler, kalkınma hedeflerini ve yeşil dönüşümü finanse etmek için 2030 yılına kadar yıllık 3 trilyon dolara ihtiyaç duyuyor. Bu tutar, söz konusu ülkelerin 2022 yılı toplam gayri safi yurt içi hasılasının yaklaşık yüzde 7'sine tekabül ediyor ve özellikle düşük gelirli ülkeler için büyük bir zorluk teşkil ediyor.
- ❑ Gelişmekte olan piyasalarda ve gelişmekte olan ekonomilerde ortalama verginin GSYİH'ye oranı, 1990'ların başından bu yana, esas olarak katma değer ve tüketim vergileri gibi tüketime uygulanan vergilerin etkisiyle yaklaşık yüzde 3,5 puan artarak yüzde 5 puana yükseldi .
- ❑ Yapılan araştırmalar bir çok ülkenin daha iyi vergi tasarımı ve daha güçlü kamu kurumları yoluyla vergi-GSYİH oranlarını yüzde 9'a kadar artırma potansiyeline sahip olduğunu ve bu sayede kritik kamu hizmetlerini sağlamalarına olanak sağladığını ortaya koyuyor.
- ❑ **Not:** IMF bloğun bu araştırmasında tekil ülke ele alınmamış ancak Dünya Bankası verilerine göre Türkiye'de vergi gelirlerinin GSYİH'daki payı 2020'de yüzde 22,8 ve OECD sıralamasında 38 ülkeden 33.; 2021'de ise bu oran 17,88'e düşüş göstermiştir.

Haftadan kalanlar

- ❑ Trendyol'un hakim ortağı konumundaki Çinli e-ticaret devi Alibaba Türkiye'ye 2 milyar dolarlık yeni yatırım planladığını açıkladı.
- ❑ ABD'nin milli borcu ilk kez 33 trilyon doların üzerine çıktı.
- ❑ Ticaret Bakanı Ömer Bolat, ekonomide atılan adımlardan bahsederken 'yakın gelecekte' Türkiye'ye ciddi bir fon ve kaynak akışının olacağını söyledi.
- ❑ Bakan Şimşek, Goldman Sachs ev sahipliğinde gerçekleşen 13. Türkiye Yatırım Konferansında Türkiye'nin ekonomik görünümüne ilişkin sunum yaptı ve katılımcıların soruları yanıtladı.
- ❑ Goldman Sachs, 12 aylık Brent petrol tahminini 93 dolardan 100 dolara çıkardı.
- ❑ Çin, ekonomik istikrara dair yeni işaretler ve zayıflayan yuanın acil parasal gevşeme ihtiyacını azaltmasına bağlı olarak, beklentilere paralel şekilde gösterge borç verme faiz oranlarını sabit tuttu.
- ❑ Rus hükümeti, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu "dost ve tarafsız" 30 ülkeden yatırımcılara Rusya'daki döviz piyasasında işlem yapma izni verdi.
- ❑ Yabancı ziyaretçi sayısı, ağustos ayında yüzde 5,7 artışla 6,66 milyon oldu. Türkiye Ocak-Ağustos döneminde toplam 36 milyon 754 bin ziyaretçi ağırladı.
- ❑ PMI verileri Euro Bölgesi ekonomisinin 3'ncü çeyrekte daralacağına ve yakın zamanda büyümeye geri dönmeyeceğine işaret etti.
- ❑ ABD'de Birleşik Otomotiv İşçileri Sendikası (UAW), ülkede 3 büyük otomobil üreticisine karşı başlattıkları grevi, yeni sözleşme görüşmelerinde ilerleme kaydedilmemesi nedeniyle General Motors (GM) ve Stellantis'e karşı genişleteceklerini duyurdu.
- ❑ Avrupa Konseyi Osman Kavala çağrısını yineledi
- ❑ Akşener: Blöf yapıyoruz
- ❑ Tarım Bakanı Yumaklı, 22 yıl sonra genel tarım sayımı için düğmeye bastı
- ❑ LNG grevi anlaşmayla sona erdi.

Motorlu Kara Taşıtları, Ağustos 2023

- ❑ Ağustos ayında trafiğe kaydı yapılan taşıtların %46,5'ini motosiklet, %38,1'ini otomobil, %10,2'sini kamyonet, %2,9'unu traktör, %1,5'ini kamyon, %0,5'ini minibüs, %0,2'sini otobüs ve %0,1'ini özel amaçlı taşıtlar oluşturdu.
- ❑ Ağustos ayında trafiğe kaydı yapılan taşıt sayısı bir önceki aya göre minibüste %54,9, otobüste %41,6, kamyonette %10,7, özel amaçlı taşıtta %9,1, motosiklette %7,8 artarken traktörde %14,7, kamyonunda %7,8 ve otomobilde %6,5 azaldı.

Tüketici Güven Endeksi, Eylül 2023

- Türkiye İstatistik Kurumu ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası işbirliği ile yürütülen tüketici eğilim anketi sonuçlarından hesaplanan tüketici güven endeksi, Ağustos ayında 68,0 iken Eylül ayında %5,1 oranında artarak 71,5 oldu.

Tüketici güven endeksi, alt endeksleri ve değişim oranları, Eylül 2023

	Endeks		Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	
	Ağustos	Eylül	Ağustos	Eylül
Tüketici güven endeksi	68,0	71,5	-15,1	5,1
Mevcut dönemde hanenin maddi durumu	56,2	56,2	-12,9	0,1
Gelecek 12 aylık dönemde hanenin maddi durum beklentisi	63,7	68,9	-19,6	8,1
Gelecek 12 aylık dönemde genel ekonomik durum beklentisi	63,1	68,0	-23,2	7,8
Gelecek 12 aylık dönemde dayanıklı tüketim mallarına harcama yapma düşüncesi	89,0	92,7	-5,7	4,2